

[Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός]

Το γλωσσικό λάθος [Δ11]

Μ. Θεοδωροπούλου - Γ. Παπαναστασίου

Κείμενο 4: Χριστίδης, Α.-Φ. 1987. Πώς η θεμιτή διαφωνία έγινε αθέμιτη κινδυνολογία. *Φιλολογος* 47:35-36.

[...] το γλωσσικό λάθος κινητοποιείται από μηχανισμούς βασικούς για τη γλώσσα και είναι ένας από τους δρόμους μέσα από τους οποίους αλλάζει μια γλώσσα.

Τα παραδείγματα από την ιστορία της ελληνικής γλώσσας είναι άφθονα. Ο μηχανισμός που δίνει π.χ. τους τύπους *ανεξαρτοποιώ/ανεξαρτοποίηση* είναι ο ίδιος (η γνωστή "ανομοίωση") μ' αυτόν που δίνει το αρχαίο ελληνικό *αμφορεύς* από το *αμφιφορεύς*. Η εξομάλυνση της "δύστροπης" -για τα νέα ελληνικά- ρηματικής μορφολογίας συνθέτων με δεύτερο συνθετικό το ρήμα *άγω* (και η συνακόλουθη κατάργηση της εμφανούς διάκρισης διάρκειας/στιγμικότητας (να *εισάγω/να εισαγάγω*) δεν είναι -τελικά- διαφορετικής τάξης και αιτιολογίας φαινόμενο από αυτό που δίνει λ.χ. πολύ νωρίς στην ιστορία της ελληνικής "λάθη", όπως *την χείραν* (αντί για *την χείρα*), *τον Σωκράτην* (αντί για *τον Σωκράτη*), κατ' αναλογία με *τον ταμίαν* κτλ.

Ο μηχανισμός που δίνει το *θανατικός* αντί για *φανατικός* είναι η γνωστή "λαϊκή ετυμολογία", που κινητοποιείται από την τάση να συνδέεται η μορφή μιας λέξης με το νόημά της, να υπάρχει δηλαδή σημασιολογική διαφάνεια.

Η επίγνωση του ρόλου που παίζει το γλωσσικό λάθος στην αλλαγή της γλώσσας και η γνώση των μηχανισμών που το γεννούν δεν κατοχυρώνει βέβαια λάθη όπως αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω ή και άλλα "χειρότερα" -τέτοια λάθη θα πρέπει να επισημαίνονται και να διορθώνονται κι ο χρόνος είναι εκείνος που θα δείξει ποια θα επιζήσουν και θα ενταχθούν στο γλωσσικό σύστημα. Η επίγνωση αυτή, αν δεν κατοχυρώνει τα λάθη, επιβάλλει ωστόσο την ψύχραιμη αντιμετώπισή τους, δεν επιτρέπει ούτε εξάψεις, ούτε θρήνους, ούτε οδυρμούς για την "κατάπτωση" της γλώσσας μας, γιατί απλά τα λάθη αυτά δεν στοιχειοθετούν "νόσημα". Η εμμονή σε αυτού του είδους τις αντιδράσεις, αν προέρχεται από άγνοια, συγχωρείται και επιδέχεται ειδική θεραπεία. Αν όμως δεν γεννιέται από άγνοια αλλά από (σκόπιμη) αμνησία, τότε η ερμηνεία θα πρέπει να αναζητηθεί αλλού [...].